

להתזדנע ולהגלות מהמדי התורה בכל דף בשי"ס

פסחים דף קה

בענין חביבה מצוה בשעתה

בפסחים דף ק"ה. מדאמרי בני רבי חייא מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולו, הכא נמי מי שלא קידש בערב שבת, מקדש והולך כל היום כולו. איתיביה, כבוד יום וכבוד לילה, כבוד יום קודם. ואם אין לו אלא כוס אחד, אומר עליו קידוש היום, מפני שקידוש היום קודם לכבוד יום, ואם איתא לישנקהי עד למחר וליעביד ביה תרתי, אמר ליה חביבה מצוה בשעתה. ומי אמרינן חביבה מצוה בשעתה, והא תניא הנכנס לביתו במוצאי שבת מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואחר כך אומר הברלה על הכוס, ואם אין לו אלא כוס אחד, מניחו עד לאחר המזון ומשלשן כולן לאחריו, ולא אמרינן חביבה מצוה בשעתה. אמר ליה אנא לא חכימאה אנא ולא חזואה אנא ולא יחידאה אנא, אלא גמרנא וסדרנא אנא, וכן מורין בני מדרשא כוותי, שאני לך בין עיולי יומא לאפוקי יומא, עיולי יומא כל כמה דמקדמינן ליה עדיף, ומחבינן ליה, אפוקי יומא מאחרינן ליה, כי היכי דלא ליהוי עלן כטונא.

- א -

בגדר דין חביבה מצוה בשעתה

ליין לכוס של הבדלה וגם לכוס של ברכת המזון, אע"ג שהיה מקום לומר דכיון דחביבה מצוה בשעתה יבדיל מיד ולא יברך ברכהמ"ז על הכוס, אפילו הכי כיון דאפוקי יומא עדיף, לא יבדיל מיד, אלא יניח הכוס לאחר המזון, ואז יבדיל ויברך ברכהמ"ז על אותו כוס. והיינו דמעלת אפוקי יומא דוחה מעלת חביבה מצוה בשעתה. א

ובדין חביבה מצוה בשעתה, הרשב"ם (ד"ה חביבה) מביא על זה דברי הגמרא לעיל דף ס"ח: שאמרו, אמר רבי שמעון, בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטר חלבים ואברים ופדרים כשרים כל הלילה, ואין ממתנינים להם עד שתחשך. והיינו, דאברים של קרבן תמיד ומוספין של שבת מקטירין אותן בשבת, ואע"ג שהיה אפשר להמתין עד מוצאי שבת, ואז לא היה צריך לדחות את השבת, אפילו הכי כיון דחביבה מצוה בשעתה קרבין בשבת, ואין ממתנין למוצאי שבת.

חביבה מצוה בשעתה וזריזין מקדימין למצוה / עיקר זמן הקטר אברים הוא ביום שחיטתו ולא בלילה שלאחריו / הבדל בין פדיון הבן ביום שלושים לפדיון אחר שלושים / הבדל בין מילה בזמנה ובין מילה שלא בזמנה

- ר"ח, לחם משנה, מג"א, מהר"ם שיק, יד אליהו -

א. המתבאר מדברי הגמ' דמי שאין לו בשבת אלא כוס יין אחד בלבד, אע"ג שהיה מקום לומר שלא יקדש בלילה אלא ביום, שהרי מצות קידוש אפשר לקיים גם ביום, וכבוד יום עדיף מכבוד לילה, ונמצא שאם יקדש ביום יקיים מצות קידוש וגם כבוד היום, אפילו הכי, כיון דחביבה מצוה בשעתה, יקדש על הכוס בלילה, אע"ג שבגרמת זה יתבטל ממנו מצות כבוד היום.

אמנם, מי שבמוצאי שבת אין לו אלא כוס יין אחד בלבד, והוא צריך

השלמות והוספות

ויברך על אותו כוס.

אמנם בתוס' שם כתבו דלשון הברייתא דא' הנכנס לביתו, משמע שלא התחיל לאכול מבעוד יום. ולכן כתבו דאע"ג דאין אדם רשאי לאכול לפני הבדלה, אבל כשאין לו אלא כוס אחד, מותר לאכול קודם הבדלה, כדי לברך ברכת המזון על אותו הכוס.

ודין זה מובא בטור ובשו"ע ס' רצ"ו סעיף ג' דאם אין לו אלא כוס אחד, ואינו מצפה שיהיה לו למחר, מוטב שיאכל קודם שיבדיל ויברך עליו ברכהמ"ז, ואח"כ יבדיל עליו, ממה שיברך ברכת המזון בלא כוס, לדברי האומרים דברכהמ"ז טעונה כוס.

היתר אכילה לפני הבדלה למי שאין לו אלא כוס אחד

- תוספות, שו"ע -

א' ובדין זה דהנכנס לביתו במוצאי שבת ואין לו אלא כוס אחד, מניחו עד לאחר המזון ומשלשן כולן לאחריו, מפשטות לשון הברייתא משמע שהוא נכנס לביתו כשאינו עומד בסעודה, ואם היה לו שתי כוסות היה מבדיל כדינו, ואח"כ היה נוטל ידיו לסעודה ומברך ברכת המזון, ועכשיו שאין לו שתי כוסות, אינו מבדיל עד אחר סעודתו, שאז מבדיל ומברך על אותו כוס.

והנה בתוס' לעיל דף ק"ב: (ד"ה מניחו) מקשה על זה ה"ר נסים דהאין יאכל קודם הבדלה, הרי אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיבדיל. והוא מתקן, דמייירי שהוא כבר באמצע סעודתו מבעוד יום, וכשיפסיק סעודתו בברכת המזון, אז יבדיל

המצוה, שעליו לעשותה עכשיו בזמן שהוא מצוה מן המובחר, ולא לעשותה כשאינו עיקר זמנה מן המובחר, ואפילו אם בזה ידחה את השבת. [ב]

כיוצא בזה מצינו לענין מצות פדיון הבן, דהנה בשו"ע או"ח סי' רמ"ט סעיף ב' כתב דאסור לקבוע סעודה בערב שבת מפני כבוד השבת. וכתב הרמ"א דסעודה שזמנה בערב שבת כגון פדיון הבן, מותר לעשות בערב שבת. וכתב במג"א שם סק"י דזה דוקא בפדיון הבן בזמנו, אבל אם כבר עבר זמנו אסור לעשותו.

וכתב בשו"ת מהר"ם שיק חאו"ח סוף סי' רפ"ז דפדיון הבן ביום שלשים הוא עיקר זמנו, וצריך לפדות מיד משום חביבה מצוה בשעתה, ולא לדחותו למחר, ולכן קובעין סעודה גם בערב שבת משום דחביבה מצוה בשעתה, אבל אם כבר עבר זמנו, נהי דיש בזה משום זריזין מקדימין למצוה, מכל מקום אין בזה משום חביבה מצוה בשעתה, כיון שכבר עבר עיקר זמן המצוה, ולכן אין לקבוע הסעודה בערב שבת. [ועל מה שעירב הרשב"ם (ד"ה עיולי) חביבה מצוה בשעתה עם זריזין מקדימין למצוה, כתב שם דלאו דוקא הוא].

ובגליון מהרש"א בשו"ע יו"ד סי' ר"ס מביא בשם שו"ת יד אלי' סי' מ"א דכשיש לפני שני תינוקות למול, אחד שהוא מילה בזמנו ואחד מילה שלא בזמנו, מילה בזמנו קודמת, משום דחביבה מצוה בשעתה.

והיינו, דבקיום מצות מילה בזמנה יש מעלה נוספת שמקיים מצוה בשעתה, כי עיקר זמן מצות מילה הוא ביום השמיני, ונמצא שכשיש לפניו מילה בזמנה ומילה שלא בזמנה, אותו שהוא מל בזמנו יש לו חשיבות דחביבה מצוה בשעתה, ולכן ראוי להקדים מילה בזמנה שבזה מתקיים מעלה נוספת דחביבה מצוה בשעתה. ומצד זריזין מקדימין למצוה לא היה הבדל ביניהם שהרי בשניהם מקיים מצות מילה, אמנם מעלת חביבה מצוה בשעתה, שייך דוקא במילה בזמנה ולא במילה שלא בזמנה.

- ב -

מעלת עיולי יומא ואפוקי יומא

לעיל דף ק"ב: ק"ג לגבי קידוש של יו"ט שחל במוצאי שבת שאומר קידוש והבדלה על אותו כוס, נחלקו אמוראים בסדר הדברים, ואי' שם דף ק"ב: דרב אומר דהסדר הוא יקנ"ה, וכתב הרשב"ם (ד"ה רב) דמקדים קידוש לפני הבדלה כדי שלא יהא נראה קדושת שבת עליו כמשאוי. והיינו דאפוקי יומא עדיף לאחרה.

וכן אמרו בגמ' ברכות דף נ"ב. לפרש דעת בית שמאי שסוברים שם דבקידוש היום מברך תחילה על היום, ואח"כ מברך על היין, אע"ג דלענין הבדלה אמרו בית שמאי דמברך תחילה על היין ואח"כ הבדלה, ומשני,

והנה כעין מה שאמרו בסוגיין דחביבה מצוה בשעתה, מצינו לעיל דף ד' שאמרו דזריזין מקדימין למצוה, כי ממה שנאמר אצל אברהם (בראשית כ"ב) 'וישכם אברהם בבוקר' למדין זריזין מקדימין למצוה, וזה נוהג בכל המצות שראוי להזדרז בעשיית המצוה.

אכן מבואר בפוסקים דיש הבדל בין מה שאמרו ד'חביבה מצוה בשעתה' ובין מה שאמרו ד'זריזין מקדימין למצוה', כמו שיבואר.

דהנה הר"ח בסוגיין כתב, חביבה מצוה בשעתה, כלומר כיון שהלילה קודם לקידושה מן היום, אין מעבירין מצות הקידוש מן הלילה עד למחר, ע"כ. ומתפרש בדבריו דחביבה מצוה בשעתה היינו שיש לקיים המצוה בזמן שהוא עומד עכשיו, ולא להעביר עשיית המצוה לזמן אחר.

וביתר ביאור, בלחם משנה בפרק א' מהלכות קרבן פסח הלכה י"ח מתבאר לגבי מה שהקטור חלבים דוחה שבת משום דחביבה מצוה בשעתה, דזהו משום דעיקר זמן הקטרת האמורין הוא ביום הקרבת הקרבן, ולא בלילה, וזהו מצוה מן המובחר, ולכן כשחל בשבת מקטירין בשבת ולא בלילה. וכן כתב בשו"ת דברי מלכיאל ח"א סי' י"ג (אות י"ח) דעיקר זמן הקטרת אמורין הוא ביום, אלא שמותר להקטיר גם בלילה.

ומעתה, זהו שאמרו בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטור חלבים כשרים כל הלילה ואין ממתנינים להם עד שתחשך, דהיינו דכיון דחביבה מצוה בשעתה דעיקר זמן מצותו לכתחילה הוא ביום, לכן אע"ג שאפשר לקיים המצוה גם בלילה, אין אומרים שכדי שלא ידחה שבת יקטיר בלילה, דכיון דבלילה אינו עיקר זמנו למצוה מן המובחר, מוטב שיקטיר בעיקר זמנה וידחה את השבת, כי חביבה מצוה בשעתה.

ונמצא דחביבה מצוה בשעתה אינו מדין זריזין מקדימין למצוה, כי דין זריזין מקדימין למצוה הוא מעלה בעלמא להזדרז בעשיית כל המצוות, לקיימה בהקדם, ומעלה זו אין בכוחה לדחות את השבת, אכן חביבה מצוה בשעתה היינו בדבר שעכשיו הוא עיקר זמן שעת עשיית

מעלת איחור אפוקי יומא בקידוש יו"ט של מוצאי שבת / סדר קידוש והבדלה לבית שמאי / הבדלה אינה קובעת / הקדמת ספירה להבדלה / הקדמת נר חנוכה להבדלה

- גמרא, נחלת צבי, תרה"ד, טו"ז, אבני נזר -

ב. כפי האמור מבואר בגמרא דאע"ג דכיון דחביבה מצוה בשעתה היה מן הראוי שיבדיל מיד ולא ימתין לאחר ברכהמ"ז, אפילו הכי אפוקי יומא מאחרינן ליה, כי היכי דלא ליהוי עלן כטונא.

והנה דבר זה שיש מעלה לאחר אפוקי יומא, מצינו בעוד מקומות, כאשר יבואר.

השלמות והוספות

בכניסת השבת, וביום אינו כל כך עיקר זמן קידוש. וכן מה שאמרו לגבי הבדלה דאילו דאיחור אפוקי יומא עדיף היינו אומרים שיבדיל מיד ולא ימתין עד אחרי ברכת המזון משום דחביבה מצוה בשעתה, זה משום דעיקר זמן הבדלה הוא מיד ביציאת השבת, ולכן היה ראוי שיבדיל מיד, ולא ימתין עד אחרי האכילה כשיברך ברכת המזון, אלא דמשום איחור אפוקי יומא מאחרינן.

עיקר זמן קידוש בכניסתו ועיקר זמן הבדלה ביציאתו

[ב] ולפי האמור דגדר חביבה מצוה בשעתה אמור דוקא היכא שעכשיו הוא עיקר זמן המצוה, ואח"כ אינו עיקר זמן המצוה, לפי זה יתבאר דמה שאמרו בגמ' דין חביבה מצוה בשעתה לענין קידוש, דלכן אם אין לו אלא כוס אחד מקדש בלילה ואינו מניח את הכוס עד למחר, משום דחביבה מצוה בשעתה, זה משום דעיקר זמן קידוש הוא

שאני עיולי יומא מאפוקי יומא, עיולי יומא כמה דמקדימין לי עדיף, אפוקי יומא כמה דמאחרין לי עדיף.

עוד מצינו דבר זה דיש מעלה באפוקי יומא לגבי מה שאמרו בגמ' לעיל דהבדלה אינה קובעת, וכן קיי"ל בשו"ע סי' רצ"ט סעיף א' דאע"ג דאסור לאכול לפני הבדלה, מכל מקום אם התחיל לאכול מבעוד יום אינו צריך להפסיק, ואין דינו כקידוש דצריך להפסיק. וכתב בפרי מגדים שם א"א סק"ג בשם ספר נחלת צבי דההבדל בין קידוש להבדלה הוא משום אפוקי יומא, דכיון דאיחור אפוקי יומא עדיף אינו מפסיק להבדלה.

ובשו"ת תרומת הדשן סי' ס' כתב לענין ספירת העומר במוצאי שבת דיש לספור לפני הבדלה משום דאפוקי יומא מאחרין לי.

וכן כתב בתרומת הדשן שם לענין נר חנוכה במוצאי שבת דיש להדליק לפני נר חנוכה, דאפוקי יומא מאחרין לי. ולהיפך בערב שבת יש לקדש קידוש שמקדשין בבית הכנסת לפני ספירת העומר, כמו שאמרו בגמ' דעיולי יומא עדיף.

ובב"י או"ח סי' תרפ"א מביא דברי התה"ד דמדליקין קודם הבדלה משום דיש לאחר אפוקי יומא. וכן כתב בדרכי משה שם בשם מהרי"ל ואגור וכל בו. וכן כתב בשו"ע שם סעיף א' דמדליקין נר חנוכה בבית הכנסת קודם הבדלה, ומוסיף הרמ"א דכל שכן בביתו שמדליק ואח"כ מבדיל שהרי כבר הבדיל בבית הכנסת.

אמנם בטו"ז שם סק"א חולק על דברי התה"ד והשו"ע, והוא סובר דכיון דהבדלה הוא תדיר נגד נר חנוכה, הרי תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, ואע"ג דיש מעלה במה שמאחר אפוקי יומא, מכל מקום אין בזה כדי לדחות דין תדיר ואינו תדיר תדיר קודם, והוא מוכיח כן מדברי הגמ' בברכות שם דאין לדחות דין תדיר קודם מפני המעלה שיש באיחור

ועוד כתב, דאפילו אם נאמר דיש כח במעלת איחור אפוקי יומא כדי לדחות דין תדיר קודם, מכל מקום בנר חנוכה והבדלה אין לומר דיש להדליק תחילה נר חנוכה ולאחר הבדלה משום איחור אפוקי יומא, שהרי הטעם שמאחרין אפוקי יומא הוא כדי שלא יהא השבת נראה עליו כמשוי, וא"כ בהדלקת נר חנוכה הרי כשמברך להדליק נר של חנוכה ממילא הוא פורק מעליו עול של שבת בברכה זו, והיאך תאמר שהוא עדיין בקדושת שבת בשעת הדלקת נר חנוכה. בשלמא מה שאמרו ביקנה"ז דלכן מקדים קידוש לפני הבדלה משום דאפוקי יומא עדיף, בזה אין קדושת יו"ט שהוא מקדים סותר את קדושת השבת, שהרי אפשר להיות קדושת שניהם עליו, אבל בנר חנוכה במוצאי שבת, הרי בהדלקתו כבר בירך על סילוק שבת בפירוש.

אכן בשו"ת אבני נזר או"ח סי' תצ"ט (אות י') חולק על דברי הטו"ז האלו שכתב דבזה לא שייך מעלת איחור אפוקי יומא, דכיון שמדליק הרי עושה מעשה שאסור לעשותה בשבת, והאבנ"ז כתב בקיצור נמרץ, דאין להטו"ז שום ראייה לזה, ואין בזה כדי לחלוק על דברי התה"ד והשו"ע, ע"כ. ג

ובאבני נזר שם מקשה גם על מה שהעלה בטו"ז דדין תדיר קודם עדיף ממעלת איחור אפוקי יומא, שהרי לעיל דף ק"ב כתב הרשב"ם דלכן בקידוש של יו"ט במוצאי שבת אומרים יקנה"ז, שמקדימין קידוש של יו"ט לפני הבדלה של שבת משום איחור אפוקי יומא, והרי הבדלה של שבת תדיר יותר מקידוש של יו"ט, ואפילו הכי מקדימין קידוש של יו"ט להבדלה מפני אפוקי יומא, הרי דמעלת איחור אפוקי יומא דוחה לדין תדיר קודם. ובביאור הגר"א בקיצור דבריו חולק מאוד בזה על דברי הטו"ז.

השלמות והוספות

יומא, הרי דכבר אין עליו קדושת שבת, ואפילו הכי מאחר הבדלה משום איחור אפוקי יומא.

וכן כתב בחי' חתם סופר במה שאמרו בגמ' בסוגיין שמע מינה המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס, אע"ג שזה דבר פשוט שהמבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס, וכמו בקידוש דאע"ג שהתפלל ונאסר בעשיית מלאכה מצוה לקדש על הכוס, אלא מה שהוצרך לומר דבר זה הוא משום שהיה מקום לומר דלאחר שהבדיל בתפילה כבר יצא השבת, ולכן אע"ג שמצוה להבדיל גם על הכוס מכל מקום בנתיים מותר לאכול, קמ"ל בזה דעל ידי תפילה עדיין לא יצא השבת, וזה מוכח ממה דקיי"ל דאע"ג דחביבה מצוה בשעתה אפילו הכי מאחרין משום אפוקי יומא, אע"ג שכבר הבדיל בתפילה, ומוכח מזה דבהבדלה בתפילה עדיין לא יצא השבת, כי אם בכוס דוקא, ולכן יש מעלת איחור אפוקי יומא בהבדלה שעל הכוס. ולכן מביא כאן דין זה המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס, לומר שעדיין נחשב כאילו קדושת שבת עליו שיש בזה מעלת איחור אפוקי יומא.

ואם כן כל שכן דבהדלקת נר חנוכה מיירי שכבר הבדיל בתפילה או שאמר 'ברוך המבדיל בין קודש לחול', כי אם לא כן עדיין אסור לעשות מלאכה, כדאי' בגמ' שבת דף ק"נ; וכן כתב שם במג"א סק"א ובמשנה ברורה סק"ב דמה שכתב בשו"ע שיש להדליק לפני הבדלה היינו לאחר שהבדיל בתפילה או שאמר ברוך המבדיל, ומוכח דאפילו הכי יש עדיין מעלה באיחור אפוקי יומא, וא"כ מדוע יגרע מה שמדליק נר חנוכה לומר דכיון שכבר עושה מלאכה לא יהא בזה מעלת איחור אפוקי יומא, הרי כבר הפקיע מעליו קדושת שבת אפילו לפני הדלקתו. וכן בנכנס לביתו ואין לו אלא כוס אחד מיירי שכבר הבדיל בתפילה, ועל כרחך דמעלת איחור אפוקי יומא הוא דכשיש לפניו שתי מצוות אלו לא יקדים להוציא מפיו שכבר נעשה חול, דבזה מראה כאילו השבת עליו כמשוי.

מעלת איחור אפוקי יומא אם הוא אמור דוקא בהבדלה או גם בעשיית מלאכה / איחור אפוקי יומא בהבדלה והדלקת נר חנוכה / איחור אפוקי יומא בהבדלה אחרי שהבדיל בתפילה

- טו"ז, אבני נזר, חתם סופר -

ג ובביאור סברת האבנ"ז, הנה בדברי הטו"ז משמע שהוא סובר דמעלת איחור אפוקי יומא הוא משום דבמה שמאחר מלהבדיל עדיין הוא בקדושת שבת, ובמה שמקדים להבדיל הוא מסלק מעליו קדושת שבת, ולכן יש מעלה לאחר את ההבדלה כדי להיות עדיין בקדושת שבת, כי בזה הוא מראה חביבות לשבת, ולהיפוך אם ממחר לסלק מעליו קדושת שבת הרי הוא מראה כאילו השבת עליו למשו. ולכן סובר הטו"ז דבנר חנוכה והבדלה אין מעלה לאחר הבדלה מפני איחור אפוקי יומא, שהרי בנר חנוכה בעצמו הוא מסלק מעליו קדושת שבת, וא"כ שפיר יכול להבדיל תחילה.

אמנם יראה דהאבנ"ז חולק על הטו"ז וסובר דמה שיש לאחר הבדלה מפני מעלת איחור אפוקי יומא, אינו במה שע"י הבדלה הוא מסלק מעליו קדושת שבת, אלא שזה מחמת עצם אמירת דברי ההבדלה, כי כשיש לפניו לקיים מצות הבדלה וגם מצוה אחרת, והוא אומר תחילה דברי הבדלה ובה מנלה בפיו שכבר מתחיל אצלו יום חול, במקום לקיים תחילה מצוה אחרת, זה נראה כעין זלזול, וכאילו השבת הוא עליו למשאו. אבל בעצם הדבר שהוא מדליק הנרות עדיין אין בזה אפוקי יומא, מאחר שאינו מוציא הדבר בפיו.

ולא עוד, אלא דבעיקר הדין ששינוי דיש מעלה באיחור אפוקי יומא, וכמבואר בברייתא דהנכנס לביתו במוצאי שבת אם אין לו אלא כוס אחד מניחו עד לאחר המזון ומשלשן כולן לאחריו, משום דאפוקי יומא מאחרין ליה, כי היכי דלא ליהוי עלן כטונא, לכאורה מיירי בנכנס לביתו מבית הכנסת, וכבר התפלל ערבית של חול וכבר הבדיל בתפילה, ואפילו הכי מאחר הבדלה עד לאחר ברכת המזון משום אפוקי

- ג -

מצוה שיוכל לקיימה לאחר זמן ביתר הידור

יש לקיים את המצוה מיד, ולא לאחרה כדי להרוויח ריוח נוסף, וא"כ מדוע יש להמתין בקיום המצוה כדי לקיימה ביתר הידור.

וכתב, דמה שאמרו דחביבה מצוה בשעתה ואין ממתנין לעשותה במאוחר, דבר זה נאמר כשהנידון הוא אם להמתין כדי להרוויח בזה דבר צדדי, כמו בהקטר חלבים בשבת שבאנו לומר שלא יקטיר היום אלא בערב כדי להרוויח למנוע דחיית שבת, ועל זה אמרו חביבה מצוה בשעתה, וכן בקידוש על הכוס כשאין לו אלא כוס אחד שיש לדון שלא יקדש עכשיו אלא למחר, כדי להרוויח לקיים גם כבוד היום, על זה אמרו דכיון דחביבה מצוה בשעתה מקיימין אותה עכשיו, ואין להתייחס במה שאם יעשנה במאוחר ריוח איזה דבר צדדי, אבל הנידון בתרומת הדשן ובשול"ת שבות יעקב הוא שאם ימתין לאחר זמן יקיים אותה המצוה ביתר הידור, ובזה סובר התרומת הדשן שראוי להמתין כדי לקיים אותה מצוה ביתר הידור. ה

ולפי האמור לעיל בגדר דין חביבה מצוה בשעתה מתיישב גם בדרך אחרת, כי דין חביבה מצוה בשעתה אמור לגבי מצוה שעכשיו הוא עיקר זמנה, ואח"כ עדיין אפשר לעשותה אלא שאינו עיקר זמנה כל כך, על זה אמרו דחביבה מצוה בשעתה, שיקיימנה בשעה שהוא עיקר זמנה, אבל מצוה שיש לה המשך זמן אחד, אינו בכלל חביבה מצוה בשעתה, כי זמנה של עכשיו ושל אחר כך אחד הוא, ובזה אמרו רק דזריזין מקדימין למצוה, וסובר התנ"ד דמוטב להמתין עד שיוכל לקיים המצוה ביתר הידור. ה

להמתין לקידוש לבנה עד מוצאי שבת / היה לו אתרוג שאינו מהודר ואם ימתין יגיע לו אתרוג מהודר / הבדל בין המתנה לצורך הידור אותה המצוה ובין המתנה להרוויח ריוח צדדי / הבדל בין המתנה במצוה שעכשיו עיקר זמנה, ובין המתנה שאין עכשיו עיקר זמנה

- תרומת הדשן, שבות יעקב, עטרת ישועה -

ג. בשול"ת תרומת הדשן סי' ל"ה כתב דהרואה את הלבנה בחידושה בימות החול ראוי שימתין עד למוצאי שבת לקדש הלבנה, כדי שיברך כשהוא מבוסס ובבגדים נאים, כי משהין את המצוה כדי לקיימה יותר מן המובחר. וכן כתב בשול"ע או"ח סי' תכ"ו סעיף ב'.

ובשול"ת שבות יעקב או"ח ח"א סי' ל"ד כתב דמי שיש לו בידו אתרוג שאינו מהודר כל כך, ואם ימתין יביאו לו אתרוג מהודר יותר, אם הדבר ברור שיביאו לו אתרוג מהודר, ימתין עליו כדי שיוכל לקיים המצוה בהידור.

ומבואר בדבריהם דדין הידור מצוה דוחה המעלה דזריזין מקדימין למצוה, דאע"ג שהיה מקום לומר שיקדש את הלבנה תיכף כשרואה אותה בחידושה, וכן ליטול לולב תיכף ומיד, אפילו הכי יש להמתין ולהשהות את המצוה כדי לקיימה ביתר הידור.

וכתב בליקוטי תשובות עטרת ישועה סי' י"ג (ד"ה מה) דלכאורה יש להקשות על זה ממה שאמרו בגמ' שלפנינו דכיון דחביבה מצוה בשעתה

השלמות והוספות

הבדלה במוצאי שבת למי שמתענה ואינו יכול לטעום מן הכוס

- טורי זהב -

ה' בטו"ז סי' תקפ"א סק"ג כתב בשם הלבוש דמי שמתענה ג' ימים רצופים בימי הסליחות ממוצאי שבת, כיון שלא יוכל להבדיל עד יום ד', יש לו לשמוע הבדלה ממי שמבדיל במוצאי שבת אע"פ שהוא לא יטעום.

וכתב הטו"ז, דאפילו מי שמתענה שני ימים רצופים יעשה כן, דמוטב לקיים מצות הבדלה בזמנה הראוי, והטעימה אינה מעכבת.

ומשמע בדבריו דאדם אחר שאינו מתענה במוצ"ש נכון יותר שיבדיל בעצמו ויטעום מן הכוס, אלא דכיון שהוא מתענה ולא יבדיל היום אלא למחר, לכן מוטב שיקיים המצוה בזמנה הראוי, אע"ג שאינו מקיים ענין הטעימה שהוא לכתחילה כיון שאינה מעכבת.

ולכאורה יש להעיר, דלפי דברי התרומת הדשן והשבות יעקב הנ"ל דיש להמתין לאחר זמן כדי לקיים מצוה מן המובחר, א"כ אם מצוה מן המובחר להבדיל בעצמו, מדוע לא נאמר שימתין עד שיוכל לקיים מצוה מן המובחר.

אכן לאור האמור דחביבה מצוה בשעתה היינו דיש לעשות המצוה כשהוא עיקר זמן המצוה, ולא לאחר לזמן שאינו עיקר זמן המצוה, לפי זה נמצא דגם התרומת הדשן והשבות יעקב מודים דבהבדלה אין להמתין להבדיל אחרי כמה ימים, כיון דבמוצאי שבת הוא עיקר זמן המצוה, ובשאר הימים אינו אלא כמו תשלומין, אע"ג שאז יעשנה בתוספת הידור.

הנחת תפילין לפני ציצית כשאין הטלית מזומן לפניו

- רמ"א מג"א, מגן גבורים -

ד' בשול"ע או"ח סי' כ"ה סעיף א' כתב הרמ"א דאע"ג דציצית קודמין לתפילין, מכל מקום אם אין ציצית מזומנים לפניו, אין צריך להמתין על הציצית אלא מניח תפילין מיד, וכשיגיע הטלית יתעטף בו. ובמג"א שם סק"ב מציין לדברי הגמ' שאמרו דחביבה מצוה בשעתה ואין ממתנין למחר.

ובמגן גבורים שם סק"ג מתקשה בדברי המג"א שמשתייע לזה מדברי הגמ' שאמרו לגבי הקטר חלבים דחביבה מצוה בשעתה, שהרי מה שמקטירין בשבת ואין ממתנין עד הערב הוא משום דבהמתנה עד הערב אין שום הידור אצל הקרבן, והוא רק ריוח צדדי למנוע חילול שבת, וכיון דנתנה שבת לדחות, וגם בשבת נעשה המצוה עצמה בשלימות, לכן מקטירין בשבת דחביבה מצוה בשעתה. אבל בהקדמת ציצית לתפילין יש מעלה בהנחת התפילין במה שמניחן אחרי הטלית, במה שמקבל עליו עול מצות תחילה ואח"כ מקבל עליו עול מלכות שמים, ועוד דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, וא"כ אין לדמות לזה מה שחביבה מצוה בשעתה. וכן מקשה בקיצור בליקוטי עטרת ישועה שם.

אכן בדעת המג"א יש לומר שהוא סובר שכל סדר קדימה של ציצית לפני התפילין אינו מעלה מצד התפילין כי אם מצד מצות ציצית, ולכן סובר דיש לדמות לזה דין חביבה מצוה בשעתה, דיש לקיים מצות תפילין מיד ולא לאחר מפני ריוח של קדימת מצות ציצית.